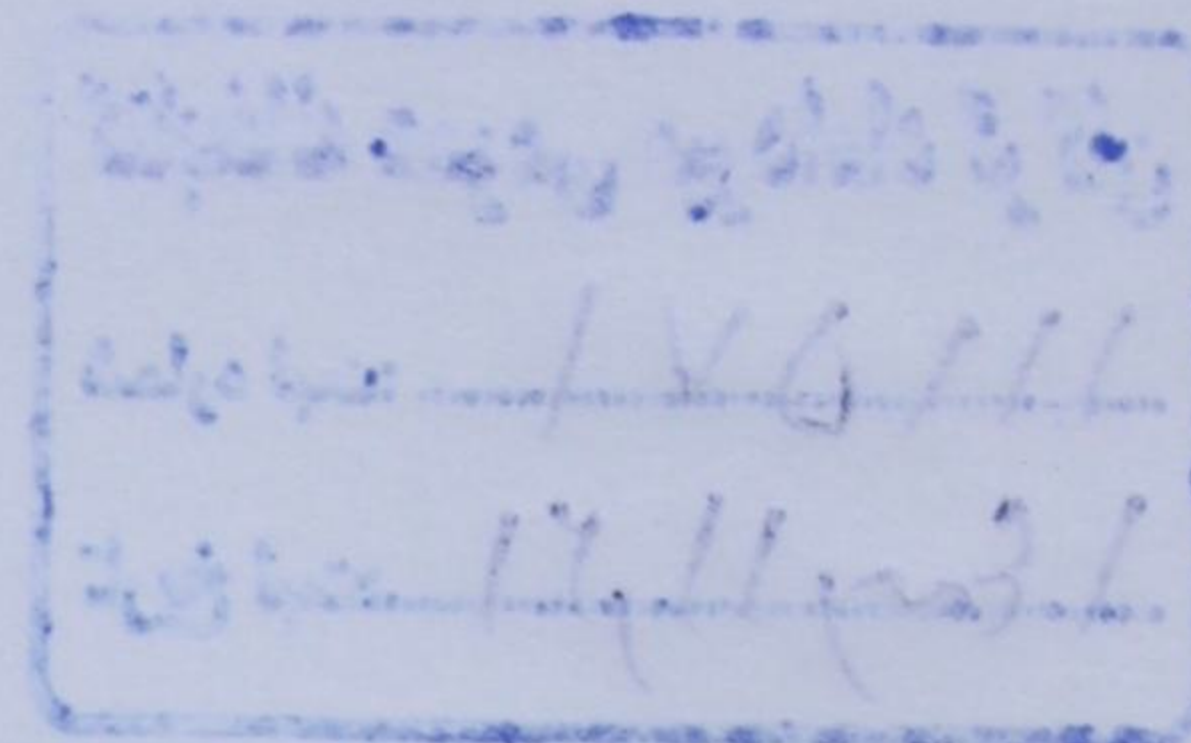

ثابتی، حبیب الله، ۱۲۹۳-
جنگلها، درختان و درختچه های ایران/تالیف: حبیب الله ثابتی. - - یزد: دانشگاه یزد، ۱۳۸۱.
ت، ۸۷۶، ۶۴ ص: مصور، نقشه، جدول. - (انتشارات دانشگاه یزد؛ ۱۱۳)
ISBN 964 - 5808 - 17 - 0
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.
صفحه عنوان به انگلیسی:
H. Sabeti. Forests. trees
and shrubs of Iran.

نمایه.
کتابنامه: ص ۸۰۷.
۱. جنگل و جنگلداری - - ایران. ۲. درختها - - ایران. ۳. درختچه ها - - ایران.
الف. دانشگاه یزد. ب. عنوان.
ج ۹ / ۹۱ SD
کتابخانه ملی ایران
۶۳۴ / ۹۵۰۹۵۵
۱۸۳۳۰ - ۸۱

مرکز انتشارات دانشگاه یزد

یزد، صفائییه، بلوار دانشگاه، صندوق پستی: ۷۴۱-۸۹۱۹۵

تلفن: ۹-۸۲۱۱۶۷۰ دورنگار: ۸۲۱۰۶۹۹-۰۳۵۱

نام کتاب: جنگلها، درختان و درختچه های ایران

مؤلف: دکتر حبیب اله ثابتی

ناشر: انتشارات دانشگاه یزد

چاپ و صحافی: مؤسسه فرهنگی انتشاراتی بخشایش، ۷۷۳۷۵۸۳-۰۲۵۱

نوبت چاپ: پنجم

تاریخ انتشار: ۱۳۸۷

شمارگان: ۱۰۰۰-

قیمت: ۱۴۰۰۰۰ ریال

چاپ اول: چاپخانه وزارت اطلاعات و جهانگردی، ۱۳۵۵ «ناشر وزارت کشاورزی و منابع طبیعی»

شابک: ۹۶۴-۵۸۰۸-۱۷-۰ ISBN 964 - 5808 - 17 - 0

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، کارگرشمالی، خیابان نصرت، خیابان دکتر قریب،

نرسیده به فرصت، پلاک ۱۱ تلفن: ۱۵-۶۶۵۶۶۵۱۰-۰۲۱

تی گیل^۱، شنگیل^۲، چرم گیل^۳، سیاه گیل^۴، و غیره در بعضی موارد این کلمه را بسان پیشوند بمقابل لغات اضافه میکنند، مانند گیل بند^۵ و گیل دیک^۶ و غیره

از بیشتر نامهای محلی یک درخت چنین استنباط میشود که اغلب آنها دارای یک اصل وریشه میباشد و اهالی هر محل اسامی آن درخت را تحریف کرده برای خود نام مخصوصی مصطلح نموده اند مانند بزبرگ^۷، بزبرگ^۸، بزوالک و میرزا برگ که همه از یک کلمه اشتقاق یافته است.

اسامی عده ای از درختان با اسامی اجنبی و نامهای علمی شباهت زیادی دارد. درخت اولس را در لاهیجان شرم و بزبان فرانسه Charme مینامند و همچنین شباهت زیادی بین اسامی محلی و علمی ازملک با Smilax و تمیس با Tamus وجود دارد و اگر درخت سفید پلت را در سواد کوه اسپه تیس مینامند، گونه مشابه آن نیز بزبان انگلیسی Asp و بالمانی Aspen نامیده میشود. ولی چون هدف نگارنده در این کتاب فقط جمع آوری لغات و اسامی درختان جنگلی است از مقایسه و وجه شباهت آن صحبت ننموده، این مبحث را به علاقه مندان اهل زبان واگذار مینماید.

جنگل نشینان گاهی شباهت های ظاهری تشابه برگ راملاک نامگذاری درختان جنگلی میدانند. مثلاً درخت زبان گنجشگ را تلکوچی (تله = تلخ) و (کوچی = لرك) یعنی لرك تلخ مینامند و یا درخت سفید پلت را بعلت تشابه آن برگ درخت پلت، سفید پلت مینامند و علاوه بر این در نقاط مختلفه گرگان نام سور یا سررا بدو درخت مختلف زرین و نوش اطلاق مینمایند. یکی از موارد خاص این طبقه بندی، نامهایست که برای درختچه Ilex و درختچه کوچک Ruscus متداول میباشد، چه با وجود اختلافی که از نظر رده بندی و خویشاوندی بین این دو درختچه وجود دارد شباهت ظاهری میوه و دایم بودن برگ آنها سبب شده است که با اسامی مشابهی نامیده شوند. اهالی لاهیجان درختچه اول را خاس و دومی را کوله خاس نامگذاری نموده اند و این نوع نامگذاری نیز در زبان فرانسه معمول و متداول میباشد و بزبان فرانسه خاس را Houx و کوله خاس را Petit Houx مینامند.

در بدو تأسیس سازمان جنگلها و مراتع، برای جلوگیری از تشبیهات و اشتباهاتی که محتملاً نامهای متنوع مترادف بوجود می آورد، از بین نامهای متنوع درختان و درختچه های کشور نامی انتخاب شد و در بین جنگلبانان متداول گردید.

با کمال تأسف هنوز بعضی از مؤلفین و فرهنگ نویسان کشور، بجای استعمال نام فارسی درختان کشور خود، بر سبیل عادت، بذکر نامهای خارجی و یا عربی، که از کتب قدیمه اقتباس کرده اند، میپردازند. مثلاً درخت نمدار Tilia carpinifolia را در فرهنگ های فارسی زیرفون یا زیرفون نامبرده و برگه های آنرا در داروخانه ها بنام فرانسه آن تیول مینامند.

1- Celtis australis 2- Smilax excelsa 3- Laurocerasus officinalis
4- Vaccinium arctostaphylos 5- Cerasus avium 6- Rosa 7- Bezebarg 8- Bozbarg

سرو ناز

348) *Cupressus sempervirens* L. var. *cereiformis* Rehd.

= *C. cereiformis* Rehd. = *C. fastigiata* var. *cereiformis* Carr.

این واریته بهترین فرم سرو محسوب میشود چه شاخه‌ها و انشعابات آن کوتاه است و بنابراین تاج باریکی تشکیل میدهد. درختان آن معمولاً کمتر از سایرین بارور میگردد و میوه آنها هم کوچک‌تر است. سروناز باغ ارم و باغ صفای شیراز از این نوع میباشد و نام آن در شیراز سروناز است. Cult.

شکل ۱۸۶ - سرو ناز

Cupressus sempervirens
var. *cereiformis*

349) *Cupressus sempervirens* L. var. *fastigiata* DC. 1815

= *Cupressus pyramidalis* Targ.-Toz. 1808 = *C. Bedfordiana* Hort.

= *C. fastigiata* DC.

این درخت بیش از واریته دیگر یعنی سروناز یافت میشود و در هر حال دارای ساقه و انشعابات قائم است. نام آن در نقاط مختلف به سرو شیرازی و سرو کاشی مشهور است. Pms.M.

350) *Cupressus sempervirens* L. var. *horizontalis* (Mill.) Gord. 1858

= *C. horizontalis* Mill. 1758

درختان زرین در نقاط مختلف شمال: رودبار، دیلمان، منجیل، پل زغال، زرین‌گل، علی‌آباد کتول، رامیان و ارسباران وجود دارد و جامعه خاصی با شرایط اکولوژی در نواری بین ۵۰۰-۱۰۰۰ متر ارتفاع از سطح دریا تشکیل میدهد. در جنوب نیز مخلوط با درختان سروناز دیده میشود. یک درخت کهن سال آن در قریه گوشه در دامنه کوه تفتان در ۲۰۰۰ متر ارتفاع دیده شد.

قامت درخت زربین به ۲۵ متر و قطر آن به ۴۰ متر بالغ میگردد و از درختان طویل العمر

شکل ۱۸۷ - زربین $\times \frac{2}{3}$ Cupressus sempervirens var. horizontalis
سمت راست جنگل زربین در حسن آباد چالوس

میباشد تنه آن راست و شیاردار و پوست آن نازک برنگ قهوه‌ای روشن مایل بخواکستری است. شاخه‌های آن معمولا بطور افقی و یا مایل قرار گرفته و تاج درخت را مخروطی شکل میسازند. برگهایش قلبی شکل و کوچک و پشت آنها غده‌ای است ولی برگ نونهالهای آن سوزنی شکل است.

خوشه‌های نر آن دارای ۳-۲ میلیمتر طول است و میوه آن از ۱۲-۸ فلس چتری شکل که وسط آن موکرون دار است تشکیل یافته.

چوب درخت زربین مانند چوب سایر درختان سوزنی برگ صمغی و معطر است و در رطوب زیاد مقاوم میباشد. رنگ آن سفید شکری مسایل بقهوه‌ای و وزن آن سبک است و قفسه‌هایی که از آن ساخته‌شود مانع حمله بید و آفات دیگر بالبدنه پشمنی است. در مصارف

روستائی چوب آن برای تهیه دوکهای مختلف بنام محلی (کج دوک) و چرخهای ریسبافی محلی (چرا) و دستگاههای بازکننده کلاف نخ (هلا رگن^۲) بکار میرود . نامهای محلی این درخت در نقاط مختلف کشور عبارتست از : زرین^۳ (درگیلان) ، سور^۴ یاسر^۵ (درکتول، پل زغال و رامیان) ، سورش^۶ (در آمل) ، وهل^۷ و اهل^۸ (در شیراز). نام عربی آن در کتب قدیم فارسی اشاره شده است شجرة الحیات میباشد .

بذر کاری زرین درخزانه صورت میگیرد و پس از ۲۵ روز سبز میشود . Pms. M.

Hab. :Caspian forest from Arasbârân to Ketul.

351) *Cycas revoluta* Thunb.

سیکاس

Fam. Cycadaceae

F. Cycas du japon.

E. Sago Palm.

G. Japanisch Sagopalm, Cycas., Sagopalm

این درخت بومی جزایر جاوه و ژاپن است . نام علمی آن از واژه یونانی Kukas که نام نخلی میباشد گرفته شده است . درختچه ایست بسیار زیبا همیشه سبز و مشابه نخل و فقط در مناطق شمال کشور کشت میشود . نمونه زیبای آن در مقابل مهمانخانه رامسر در چهل سال قبل کاشته شده است . در طهران و سایر نقاط فقط در داخل گلخانه میتواند دوام نماید . نام آن در بین باغبانان هم سیکاس میباشد . Int.

Cydonia malliformis Mill.

رجوع شود بشماره 352

Cydonia japonica Pers.

253 » » »

352) *Cydonia oblonga* Miller. 1768

= *Pyrus cydonia* L. 1753 = *Cydonia maliformis* Mill. = *C. vulgaris* Pers. 1807

Fam. Rosaceae

F. Cognassier, Coignassier, Coignier, Coign.

E. Quince tree, Goldenapple. Common Quince

G. Quitte, Echte Quitte, Birnquitte, Chutten Baum,

نام علمی جنس به شهر صیدون که دارای درختان به بوده است منسوب شده و بومی شرق و مرکز آسیا میباشد و در جنگلهای شمال ایران از آستارا تا کتول گرگان انتشار دارد و از جهرم نیز نام برده شده است و در شمال کشور در ارتفاعات متوسط جنگل پراکنده است و دانه آن یکی از اقلام صادراتی کشور محسوب میشود .

درختی است با ارتفاع ۸-۶ متر . انشعابات جوان و برگهای آن دارای کرکهای انبوه نمدی سفید یا خاکستری است که بتدریج صاف میشود .

برگهای آن تخم مرغی یا تقریباً گرد یا بیضی نوک دار با قاعده گرد یا کمی قلبی شکل و گوشوارکهای آن تخم مرغی کشیده نیزه ای .

1) Char 2) Halârgan, 3) Zarbin 4) Sowr 5) Sor 6) Sursh 7) Vohl 8) Ohl